

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Metrica Paraphrasis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Itaque si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, ait Ecclesiastes: ne si forsitan susque deque habens quâ fide voueas, aut quando vota persoluas, eorum impietati subscribere videaris, qui Deo res humanas negant esse cordi; quorum dementiam proximâ Sectione castigat.

SECTIO TERTIA.

ECCLESIASTES.

VERS. 5. Ne dederis os tuum vt peccare facias carnem tuam: neque dicas coram Angelo: Non est prouidentia: ne fortè iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.

METRICA PARAPHRASIS.

VSQVE adeone aliquis fatue deliria mentis,
 Quæque euanida nox insomnia cudit, adorat,
 Vt mundi immortale iubar, Numenque tremendum
 Securum tam pulchri operis, quod pulchrior ipse
 Aeternâ ductum plastis ab imagine sinxit,
 Ignauo super astra putet torpere veterno?
 Anne parum solide quâ terras circuit ether
 Publica naturæ vox hæc tam vana refellit
 Somnia? Nonne vides vt Cynthia legibus vndas
 Temperet? ac terris circumflua Neptunine
 Indomitos bibulâ fluctus compefcat arenâ?
 Nonne vides nusquam euarians vt partitor Helles
 Equales operi ac somno disternit horas?
 Iamque rigens Aquilone Caper, iam torridus æstu
 Cancer, vt alternâ Phœbum statione saluent?

Kk 2

Ad-

Adspicis ut certis vaga sidera legibus errent?
 Adspicis ut Zephyrus post horrida tempora brumæ
 Torpentem Cybelen secundo rore maritet,
 Aulæisq̃ue nouis decoret pubentia prata?
 Quis tam multiplici discrimine ludit in herbis?
 Quis Cypriæ tingit Pæstana rosaria Diuæ
 Sanguine? Narcissosq̃ue argento & lilia ditat?
 Auro ornat calthas? violas ferrugine pingit?
 Quæ tantum Phrygio variantur stragula textu
 Regales structura toros florentis Idumes?
 Quis pelago ventos, sitientibus humida campis
 Nubila dispensat? Quisnam Cerealia egenis
 Munera partitur terris, laticemq̃ue Lyæum?
 Quis materni vteri, matre ignorante, recessu
 Naturæ indulgentis opes, artusq̃ue stupendos
 Semine ab informi, centenaq̃ue symmetriarum
 Millia, & immensi claudit compendia mundi?
 Sed quid ego hæc? roseis quæ purpurat ignibus Eos,
 Quæ lauit Hesperio Titan sub gurgite currus,
 Quot rerum species, totidem miracula dextram
 Præsentis testata Dei Numenq̃ue loquuntur.
 Et quisquam has voces tam surdâ præterit aure,
 Ut cerebri commenta sui, malè sanaq̃ue noctis
 Somnia, naturæ anteferat vociq̃ue polorum?
 Ergo fidem si mæcha proco iurata fefellit,
 Si sceleratus Atreus coquit exta nefanda Thyestæ,
 Natorum Medæa ferox si sanguine spargit
 Æsonidem, vacuumq̃ue regens per inane dracones
 Aëriis vehitur bigis & nube curuli;
 Nullane despectas curabunt Numina terras?
 Quò ruimus malè sana cohors, & ceca futuri?
 Rimamur secreta poli, penitusq̃ue repostum

Suppli-

Supplicium sceleri nostrâ decernimus vrnâ.
Heu nimium fragili petimus confinia cali
Remigio alarum, cursusque insistimus olim
Dædalidæ. Temerè æternam contingere flammam,
Nulli impune fuit. Consumitur igne pyrausta,
Dum circumvolitans nocturna incendia tangit.
Nullifas hominum æternæ comprehendere mentis
Immortale decus: melius nescire fatemur,
Quàm verbis æquare Deum; Numenque colendum
Laudibus, vberius stupefacta silentia laudant.
Quisquis es ergo, caue ne deteriora secuto
Tantus corde furor tantum scelus excidat ore,
Vt demens celo præsumas teste profari:
Scilicet hic superis labor est, ea cura quietos
Sollicitat. Ne tantum animo, ne prome furorem,
Neu caput ipse tuum trifido damnaueris igne:
Quippe Deus tumido irarum succensus ab æstu,
Teque tuosque lares, Nemese insultante, ruina
Inuoluens, operum euertet molimina, & ipsis
Ludibrium Boreæ dabit irrita ferre procellis:
Obucibus velut excussis furit igneus amnis,
Candentis voluens liquefacta incendia ferri,
Artificumque ruit positas longò ordine formas.
Sic quondam Pharaò rector Mareotidos ora,
Dum negat Isacidum lacrymas curæ esse Tonanti,
Contemnitque Deum, sensit sua regna ruina
Incubuisse, retroque gradum frustrata tulisse
Consilia: ac tandem furiarum percitus æstro
Victus Erythraeis iras tumulauit in vndis.
Ausus & indignis quondam astra laceffere verbis
Sacrilegus Capaneus (cui dextera Numen, & ensis
Lex erat) infesto dum territat agmine Thebas,

Kk 3

Atque

Atque Amphionia struētas testudine turres
 Inuolat insultans, toto Ioue fulmen adactum
 Hausit, & in cineres diffuxit mane bidental.
 Sic ubi culpantur diuturna silentia celi,
 Absoluit vindicta Deum, causamque perorat.

PROSA EXEGESIS.

Cic. lib. 1.
 de Natura
 deor.

Athei iam
 olim dam-
 nati.

CVM Protagoras Abderites, celeberrimus olim sui temporis Sophista, librum suum sic esset exorsus, De diis neque ut sint, neque ut non sint habeo dicere; Atheniensium iussu vrbe atque agro est exterminatus, librique eius in concione combusti. Ex quo factum est, ut tardiores multi efficerentur ad atheismum proficendum, cum nec dubitatio quidem poenam effugere potuisset. Qui rigor Atheniensium si ubique valuisset, non tot superessent sacrilegi dogmatis illius reliquiae. Nunc vero cum sub specioso Politicorum nomine exitiabilis illa generis humani pestis longè lateque propagata sit, multi que non ambigant tantum, sed interesse rebus humanis caeleste Numen, eiusque prouidentiam diffiteantur, faciam rem non difficile, causam Dei agam.

Mundus ex
 atomorum
 concursu
 non existit.

Ac in primis stultissimum illud Epicuri delirium explodam, qui non ab omnipotente Dei manu, sed fortuito atomorum concursu, pulcherrimum hoc vniuersum, rerumque tantam varietatem extitisse somniauit. Qui si in brutorum animantium concursum, stultaque conciliabula, qualia in Apologis suis finxit Aesopus, causam tantae varietatis ac pulchritudinis contulisset, tolerabilius certe insaniret: ab atomis vero (ut nihil grauius dicam) vitae & varietatis expertibus, quae mens, quae ratio, quod consilium, quae partium symmetria, quae naturarum diuersitas, quae agendorum norma, quae